

*Неофіційний переклад з англійської мови.
Єдиним офіційним документом залишається англomовна версія звіту.*

ПРОМІЖНИЙ ЗВІТ № 2
14 лютого – 1 березня 2006 р.

I. ПІДСУМКИ

Місія ОБСЄ/БДПІЛ зі спостереження за виборами (далі – Місія) була створена в Україні 23 січня на запрошення українських органів влади від грудня 2005 р. для здійснення спостереження за підготовкою до виборів до Верховної Ради України 26 березня. На додачу до 52-х довгострокових спостерігачів, що вже працюють у регіонах, ОБСЄ/БДПІЛ звернулася до держав-учасниць із проханням направити 600 короткострокових спостерігачів для спостереження за голосуванням, підрахунком голосів та встановленням підсумків голосування.

- Передвиборча кампанія залишається активною переважно на півдні та сході країни і загалом проходить спокійно. Разом з тим, повідомлялося про декілька незначних інцидентів. Також надійшло кілька повідомлень про випадки чинення тиску на певні категорії виборців з метою спонукання їх до підтримки певних учасників виборчих перегонів. Місія відстежує розвиток подій щодо цих справ.
- Висловлюється занепокоєння стосовно того, що проведення кількох виборів одночасно може створити проблеми з матеріально-технічним забезпеченням виборів та розумінням виборцями виборчого процесу. Центральна виборча комісія (ЦВК) здійснює через засоби масової інформації програму підготовки та інформування виборців.
- Триваючі зміни у складі окружних виборчих комісій (ОВК) подекуди ускладнюють виконання покладених на них завдань та негативно впливають на формування дільничних виборчих комісій (ДВК). Залученню кваліфікованого допоміжного персоналу перешкоджають низький рівень бюджетного забезпечення виборчих комісій та нечіткі критерії прийому на роботу.
- При формуванні ДВК виникли серйозні кадрові проблеми через неспроможність невеликих політичних партій запропонувати достатню кількість кандидатур до складу ДВК та через численні звільнення за власним бажанням новопризначених членів ДВК. Внаслідок цього значна кількість ДВК досі не можуть повноцінно функціонувати. Це може скоротити час, протягом якого списки виборців будуть доступними до громадського ознайомлення, а також зашкодити підготовці до проведення виборів.
- До Місії ОБСЄ/БДПІЛ зі спостереження за виборами надходять критичні зауваження від опозиційних партій щодо нових списків виборців. 1 березня ЦВК розмістила на своєму веб-сайті дані списків виборців по областях, хоча формально такої вимоги не передбачено законодавством. Оприлюднення більш

детальних відомостей щодо реєстрації виборців могло би ще більше сприяти прозорості процесу.

- Продовжується активна передвиборча агітація у ЗМІ, зокрема, у вечірніх програмах новин та блоках платної політичної реклами; рекламні матеріали представляють широкий спектр поглядів і переконливо свідчать про інтенсивну передвиборчу боротьбу. До Місії також надійшло декілька скарг від невеликих партій та блоків щодо вартості розміщення політичної реклами у ЗМІ.
- В цілому для спостереження за виборами ЦВК акредитовано 16 українських громадських організацій. “Комітет виборців України” – найбільша в Україні громадська організація зі спостереження за виборами – планує залучити в день виборів до 5000 спостерігачів.

II. ОГЛЯД

Впродовж останніх тижнів домінуючою темою політичного діалогу залишається питання переговорів щодо створення коаліції. Дискусії щодо цього серед сил, які підтримували кандидатуру Віктора Ющенка на посаду Президента України у 2004 році, дещо вщухли 21 лютого з опублікуванням трьох різних коаліційних угод від Блоку Юлії Тимошенко (БЮТ), “Нашої України” (НУ) та Блоку ПОРА-ПРП. Соціалістична партія України (СПУ) та Партія регіонів (ПР) публічно заявили про те, що вони не збираються укладати будь-які коаліційні угоди до оголошення результатів виборів.

Ще одним фактором, який може позначитися на парламентських виборах, є можливе проведення в Криму референдуму про надання російській мові статусу другої державної. 22 лютого Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла рішення, яким дозволяється проведення зазначеного референдуму 26 березня, тобто, одночасно з виборами до Верховної Ради України. Секретаріат Президента України поставив під сумнів чинність цього рішення, вважаючи його неконституційним; також його публічно розкритикував Прокурор АР Крим. 27 лютого Президентом Ющенком була створена спеціальна робоча група з метою проведення аналізу виконання Конституції, законодавчих актів та указів Президента України в АР Крим.

Приведення до присяги Верховною Радою України призначених суддів Конституційного суду України відкладене на 15 березня. Відтак, Конституційний суд України продовжує залишатися нефункціональним.

Після того, як Голова Верховної Ради України оголосив 14 лютого про створення Тимчасової спеціальної комісії з моніторингу виборчого законодавства, Президент України 25 лютого оголосив про створення при Президентові Громадської ради щодо забезпечення чесних виборів, основним завданням якої має стати розроблення та внесення Президентові України пропозицій щодо сприяння реалізації виборчих прав громадян України. Поки що не можна з певністю сказати, який вплив матиме діяльність цих органів на виборчий процес, а також, якою мірою вони потенційно можуть втручатися у сферу компетентності установ, які у відповідності до діючого законодавства відповідають за проведення виборів.

Передвиборча кампанія

Передвиборча кампанія проходить вельми жваво, з дедалі більш помітною присутністю партій та блоків по всій території країни. Для донесення своїх ідей до

виборців багато партій використовують рекламу на вуличних рекламних щитах, а також поширюють інформаційні матеріали та листівки через “партійні” агітаційні намети на вулицях. Деякі партії скаржилися Місії про розцінки на розміщення реклами з використанням вуличних рекламних щитів, що є надмірно високими для невеликих за чисельністю партій (блоків), які не мають значного фінансування.

Крім того, передвиборчу кампанію партій (блоків) зосереджено на проведенні агітаційних бесід з окремими виборцями на вулиці, агітації за місцем проживання виборців, а також організації невеликих зустрічей з виборцями. Передвиборча агітація й надалі залишається більш помітною на сході, де частіше відбуваються зустрічі з виборцями та турне кандидатів, порівняно із заходом.

На адресу Місії надійшло декілька скарг щодо перешкоджання партіям (блокам) у проведенні передвиборчої кампанії, хоча й повідомлялося про дрібні інциденти та пошкодження невідомими майна деяких партій (блоків). Утім, більшість таких повідомлень виявилися перебільшеними або не підкріпленими доказами з боку відповідних партій. Нещодавно було повідомлено про декілька нападів на активістів “Нашої України” у Донецькій області; ці випадки досі розслідуються органами внутрішніх справ. Місія ОБСЄ/БДПЛ зі спостереження за виборами стежитиме з розвитком подій навколо цих справ. Комуністична партія України висловила своє занепокоєння щодо провокуючих ненависть до неї настінних написів, які з’явилися на кількох будівлях у Західній Україні, де розташовані офіси цієї партії.

Місія отримала декілька повідомлень про можливі випадки чинення тиску на певні конкретні категорії виборців. Місцевий молодіжний осередок СПУ та місцевий осередок ПОРИ у першій половині лютого звернулися до Міського голови м. Одеси та Міністра освіти зі скаргою та з вимогою провести розслідування щодо випадків тиску на студентів Одеської національної юридичної академії на підтримку Партії регіонів. Крім того, активісти місцевого осередку “Нашої України” у Харкові повідомили, що вони подали до органів внутрішніх справ скаргу з приводу примушування студентів ПТУ № 38 до виготовлення агітаційних матеріалів для Партії регіонів. Місія спостереження за виборами також тримає у полі зору ці справи.

Крім того, представники Місії безпосередньо стали свідками двох окремих випадків зловживання адмінресурсом. Один з цих випадків стався у Полтаві під час офіційного вшанування Дня ветеранів війни в Афганістані. Під час цього заходу ветерани слухали слова пошани від Голови Обласної державної адміністрації (котрий балотується у Верховну Раду України від СПУ) на тлі великого прапора СПУ, який було чітко видно у телерепортажі з місця події. Дехто з учасників урочистого мітингу у відкритому листі до газети “Полтавський вісник” поскаржилися на те, що Голова Обласної державної адміністрації скористався нагодою свята для цілей передвиборчої агітації. У Харкові на виставлених місцевим підприємством комунального господарства рахунках за спожитий природний газ містилася політична реклама лідера СПУ, п. О. Мороза. СПУ, втім, заперечила будь-яку свою причетність до цього й зажадала від зазначеного ПКГ припинити таку практику. Наразі ці випадки не носять системного характеру в передвиборчій боротьбі.

Також повідомлялося, що активісти Блоку “Наша Україна” начебто використали збори директорів в одній зі шкіл Одеси для презентації політичної платформи свого блоку. Випадок був доведений до відома Міністра освіти та науки, а також міського голови Одеси в рамках тієї ж скарги, що стосувалася студентів Одеської національної юридичної академії.

Залишаються помітними в регіонах випадки «агітації проти», про що, відповідно, надходять скарги від партій (блоків). Справи щодо таких інцидентів розглядаються по всій країні, й, хоча на півночі та заході нових випадків не зареєстровано, з півдня та сходу надійшло декілька нових скарг.

Політичні партії/блоки та їх кандидати

На сьогодні Місія зі спостереження за виборами провела зустрічі з представниками 24 партій та блоків, котрі представляють більше половини політичних сил, зареєстрованих для участі у виборах народних депутатів України. Невеликі партії роблять наголос у своїх скаргах до Місії на тому, що вони вважають недостатнім державне фінансування ефірного часу на політичну рекламу у ЗМІ. Загалом, нестача коштів порівняно з великими партіями видається для малих партій найбільшим приводом для невдоволеності. Чимало з них також висловили своє бажання про зниження або повне скасування прохідного порогу, який мають подолати партії для того, щоб пройти у парламент. Багато співрозмовників висловили своє занепокоєння тим, що одночасне проведення парламентських та місцевих виборів може призвести до плутанини серед виборців.

III. УПРАВЛІННЯ ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ

ЦВК продовжує проводити свої засідання часто й у відкритому режимі, приймаючи більшість рішень консенсусом. Водночас, розгляд скарг нерідко викликає жваві обговорення, під час яких дехто з членів ЦВК висловлює свої окремі думки як під час обговорення, так і під час голосування. Активну участь у таких обговореннях беруть довірені особи суб'єктів виборчих перегонів.

18 лютого ЦВК сформувала 114 дільничних виборчих комісій у 78 країнах світу. Всі партії та блоки, які мають право призначати своїх представників до складу ЦВК, разом подали тільки 118 кандидатур, які усі були схвалені ЦВК. Відповідно до законодавства, решта 1590 вакансій були заповнені кандидатурами, запропонованими Міністерством закордонних справ України.

ЦВК наразі здійснює через мережу державних та приватних ЗМІ свою програму освіти виборців: вона представляє собою годинну програму, яка щотижня транслюється на телеканалах *УТ-1* та *ICTV* з тим, аби підвищити рівень поінформованості виборців про одночасне проведення кількох виборчих кампаній у країні. Враховуючи складність самих виборів та змін у виборчій системі, що відбулися, декілька співрозмовників зазначили про необхідність більших зусиль для підвищення поінформованості виборців.

Часті кадрові зміни та перестановки на керівних посадах ОВК продовжують перешкоджати нормальній роботі деяких з них. Це безпосередньо впливає на якість та координованість їхньої діяльності. Станом на 24 лютого, звільнилися 436 членів ОВК, тобто більше ніж 10% усього особового складу ОВК. Кількість заяв про відмову від роботи на керівних посадах у ОВК для 225 окружних виборчих комісій виявилася ще більшою: вакантними лишилися посади 48 голів, 36 заступників голів та 60 секретарів ОВК. Серед зазначених причин відмов – відповідальність, яку несуть керівники ОВК, запроваджена особиста кримінальна відповідальність за порушення, велике робоче навантаження при обмежених строках виконання, а також низький рівень оплати праці.

Якість роботи ОВК значною мірою різниться від області до області й нерідко залежить від кількості посадових змін у складі комісії, досвіду попередньої роботи її членів, наявності ресурсів, а також встановленого рівня співробітництва з місцевими органами державної влади. Запроваджені нещодавно нормативні положення, якими державним службовцям забороняється брати участь у виборчому процесі, були виправдано спрямовані на обмеження впливу місцевих органів державної влади на роботу виборчих комісій. Водночас, у деяких випадках це призвело до небажання зазначених органів матеріально підтримувати ОВК у їхній діяльності внаслідок побоювань, що така підтримка може бути витлумачена як втручання у роботу ОВК.

Крім того, низькі рівні фінансування та нечіткі критерії найму адміністративного персоналу ускладнюють для ОВК завдання з підбору кваліфікованих допоміжних фахівців – таких як юристи та системні адміністратори. Це вже призвело до проблем у діяльності деяких ОВК та породило побоювання щодо їх нормальної роботи у день виборів, оскільки системні адміністратори відповідають за встановлення комп'ютерних мереж для передання результатів виборів від ОВК до ЦВК.

Одним з основних напрямів діяльності ОВК було формування ДВК; при виконанні цього завдання також виникли серйозні кадрові проблеми, головним чином, через недостатню кількість кандидатур, запропонованих малими політичними партіями. За існуючою системою формування виборчих комісій, усі учасники виборчих перегонів мають подати лише одну кандидатуру до складу кожної ДВК.

За день до кінцевого терміну формування ДВК, 18 лютого, Голова ЦВК оголосив, що незаповненими лишаються ще 27000 посад (приблизно 6%) у ДВК, причому лише у Харківській області ця кількість сягає 5000. Декілька ОВК не змогли дотриматися встановленого кінцевого терміну виконання: наприклад, ОВК № 71 призначила членів останньої ДВК 23 лютого, а ОВК № 90 -- 27 лютого.

У випадках, коли після подання партіями своїх кандидатур до ДВК все ж лишаються вакансії, закон надає голові ОВК повноваження провести додаткові призначення на вакантні місця, що лишилися. Це завдання виконувалося неоднорідно: ОВК зверталися до місцевих органів державної влади, місцевих партійних осередків, громадських організацій, подавали оголошення у місцеві ЗМІ тощо. Місія зі спостереження за виборами наразі оцінює, наскільки це вплинуло на дотримання принципу збалансованого представництва учасників виборів у складі виборчих комісій.

Така нестача кандидатур від партій та блоків – суб'єктів виборчого процесу дедалі більше ускладнюється численними відмовами від новопризначених членів ДВК: у деяких округах кількість відмов охоплює 50% загального складу ДВК (157-й виборчий округ, Рівне). Серед причин звільнень за особистим бажанням вказуються низький рівень оплати праці, тривалість виконання роботи, а також кримінальна відповідальність членів виборчих комісій, нещодавно запроваджена зміненним законом про вибори до Верховної Ради України. Дехто виявив, що його (її) кандидатуру до складу ДВК подано без його(її) відома та згоди¹. ОВК досі займаються заповненням вакантних посад й забезпеченням комісій підходящими приміщеннями для роботи. Станом на 28 лютого (тобто, через десять днів після закінчення визначеного кінцевого терміну), значна кількість ДВК все ще не працювали: наприклад, у 111-ому виборчому окрузі (Луганська область) у 80% ДВК були заповнені лише три вищі керівні посади.

¹ У 121-ому виборчому окрузі (Львів) кандидатуру однієї й тієї самої особи на членство у ДВК подали п'ять різних партій.

Списки виборців

Відповідно до законодавства, списки виборців мали бути передані місцевими органами державної влади до ОВК до 13 лютого. В цілому термін був дотриманий, хоча у багатьох випадках кадрові проблеми на рівні ОВК та ДВК безпосередньо вплинули на вчасність передання списків до ДВК, де вони, починаючи з 21 лютого, мали бути відкриті для громадської перевірки та уточнення. Це певним чином обмежило можливість виборців перевірити свої особисті дані.

1 березня ЦВК розмістила на своєму веб-сайті дані списків виборців по областях, хоча законодавством це й не вимагається. Оприлюднення більш детальних даних реєстрації виборців на нижчому рівні могло б ще більше підвищити прозорість процесу.

Місія зі спостереження за виборами отримала повідомлення про значну кількість ДВК, у яких кількість зареєстрованих виборців значно перевищує встановлену законом граничну кількість (2500 осіб). Ця практика видається поширеною у міських зонах з високою щільністю населення; вона може мати негативні наслідки для процесів проведення виборів та підрахунку голосів.

Насамкінець, Місія отримала перші негативні коментарі щодо якості списків виборців від різних опозиційних партій, в тому числі, від Партії регіонів. Законом партіям, представленим у складі ВРУ, надається право отримувати електронні копії списків виборців, а також брати участь у роботі контрольних груп, які здійснюють нагляд за діяльністю робочих груп з обліку виборців на місцевому, обласному та загальнодержавному рівні. Видається, що за виключенням загальнодержавного рівня більшість парламентських партій не скористалися цією можливістю від самого початку реєстрації виборців.

IV. РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ

Окремі кандидати можуть зняти свою кандидатуру з виборчого списку партії не пізніше, ніж за три дні до виборів. Станом на 25 лютого зняли свої кандидатури 98 з 7747 початково зареєстрованих кандидатів. 12 лютого ЦВК отримала інформацію з Міністерства внутрішніх справ України про те, що 10 зареєстрованих кандидатів мають непогашену чи не зняту судимість², й відтак, не можуть брати участь у виборах. Після опублікування цього списку більшість з них або самостійно зняли свої кандидатури, або були відкликани тими політичними партіями, які їх висунули.

V. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Згідно з попередніми результатами моніторингу ЗМІ, який проводить Місія зі спостереження за виборами, протягом зазначеного періоду спостереження передвиборча кампанія у ЗМІ відбувалася наочно та активно через демонстрацію на каналах телебачення політичної реклами, зокрема, у вигляді платних рекламних

² Згідно зі Статтею 9.4, у здійсненні пасивного права бути обраним може бути відмовлено в разі наявності в кандидата судимості незалежно від природи скоєного злочину. Це обмеження не відповідає останній судовій практиці Європейського суду з прав людини (справа “Хірт проти Великої Британії”, Заява №. 74025/01).

роликів. Хоча ЗМІ в цілому надають виборцям різнобічну інформацію щодо цього, друковані видання відрізняються наданням переваги певним політичним суб'єктам.

Державний канал телемовлення *УТ-1* наразі виконує свій законодавчо визначений обов'язок надавати безкоштовний ефірний час усім учасникам передвиборчої боротьби. Поза межами визначеного безкоштовного часу цей державний телеканал не виявляє особливої зацікавленості у передвиборчій кампанії, але приділяє значну увагу висвітленню подій правлячих органів державної влади поза межами виборчого контексту.

Результати моніторингу ЗМІ, який проводить Місія зі спостереження за виборами, демонструють, що протягом чотиритижневого періоду передвиборчої кампанії *УТ-1* присвятив Урядові 42%, а Президентові – 16% усього ефірного часу інформаційних блоків політичних новин у “прайм-тайм”, роблячи цих суб'єктів основним центром інформаційної уваги. Крім того, висвітлення діяльності зазначених суб'єктів проходило у переважно нейтральному або позитивному забарвленні. Стосовно ж партій та блоків, більшість інформаційного часу віддавалася Блоку “Наша Україна”, Блоку Юлії Тимошенко та Партії регіонів (відповідно 8%, 6% та 4% ефірного часу), при цьому висвітлення відбувалося переважно у нейтральних тонах.

Найпопулярніші приватні канали телебачення – “*Інтер*” та “*1+1*” – прийняли два протилежні підходи до висвітлення політичних подій та продемонстрували підтримку протилежних політичних сил. Наприклад, “*Інтер*” віддав 11% свого найбільш ефективного ефірного часу політичних новин Блокам “Наша Україна” та “Не Так!”. При цьому, хоча висвітлення правлячої партії проходило переважно у нейтральних та негативних тонах, інформація про опозиційний блок подавалася переважно у нейтральному або позитивному забарвленні. Натомість, телеканал “*1+1*” присвятив більшість часу “прайм-тайм” своїх програм політичних новин висвітленню діяльності Блоку “Наша Україна” (16% ефірного часу) переважно у нейтральному та позитивному тоні. Партія регіонів була другою за розміром виділеного часу (6%) й отримувала майже завжди нейтрально-негативне висвітлення.

Приватний донецький телеканал “*ТРК Україна*” проводив прихильне, позитивне та нейтральне висвітлення діяльності Партії регіонів (12% ефірного часу). Інший приватний телеканал -- *ICTV* – транслював лише незначну кількість загальної інформації у негативному забарвленні, при цьому Блок Литвина та ПОРА-ПРП (відповідно, 8% та 6% ефірного часу) отримували дуже позитивне висвітлення.

Як зазначалося вище, Місія помітила можливість обходження норми закону через додавання політичних рекламних матеріалів у блоки новин. Два випадки цього було зареєстровано на обласному рівні (у Миколаївській та Сумській областях) та ще кілька випадків – на загальнонаціональних каналах телебачення (“*Інтер*”, *ICTV* та “*ТРК Україна*”). Зокрема, ці канали вміщували у програми новин деякі матеріали, що рекламували конкретні партії та блоки (Блок “Не Так!”, Партію “Віче”, Блок Литвина, ПОРА-ПРП та Партію регіонів). Викликає сумнів інформаційна цінність таких матеріалів для глядацької аудиторії.

Середовище друкованих ЗМІ видається дуже поляризованим. Дві державні газети дотримувалися законодавчих вимог щодо безкоштовного виділення площ під політичну рекламу. Проте поза цими безкоштовними площами “*Урядовий кур'єр*” продемонстрував небезсторонній підхід, прихильно висвітлюючи діяльність органів державної влади й присвячуючи їм загалом більш ніж 70% своїх матеріалів вельми

позитивного спрямування. А “Голос України”, офіційний друкований орган Верховної Ради України, 37% своєї площі віддав надзвичайно позитивній інформації про Блок Литвина, головою якої є кандидат – нинішній спікер Парламенту. Більшість приватних друкованих видань також продемонстрували певну політичну заангажованість, підтримуючи ті чи інші партії.

17 лютого місцевий суд у Криму ухвалив рішення про призупинення ліцензії місцевого приватного телеканалу “Черноморская ТВ” до кінця виборів внаслідок скарги, поданої місцевим блоком, до якого входить Партія регіонів. Цей блок скаржився на заангажованість інформаційного висвітлення, яке подавалося зазначеним телеканалом. Це рішення суду було засуджено Президентом В. Ющенком та Національною спілкою мовлення як таке, що загрожує свободі слова. 23 лютого Апеляційний суд АРК скасував це рішення.

23 лютого ЦВК частково задовольнила подану Блоком “Не Так!” скаргу на газету “Сільські вісті” щодо опублікування нею статті, яка критикувала лідера Блоку Л.Кравчука. Стаття переважно піддавала критиці минулу політичну діяльність п.Кравчука, в тому числі, під час його перебування на посаді Президента України. Цей випадок свідчить, що норми Закону щодо висвітлення передвиборчої боротьби, за умови їх формального застосування, можуть мати несподівані наслідки для свободи слова. В даному конкретному випадку, ЦВК ухвалила рішення, що стаття мала розглядатися, як елемент “передвиборчої агітації” в дусі визначення такої агітації, поданого у частині 1 Ст. 66 Закону (щодо можливості агітації “за” або “проти” учасників виборчих перегонів); по-друге, оскільки вона була елементом “передвиборчої агітації”, вона мала бути оплачена, згідно з частиною 6 Ст. 66 Закону, з “коштів, виділених на проведення передвиборчої агітації”. Такий підхід, застосований ЦВК, хоча й відповідає букві закону, водночас потенційно здатен обмежити можливість друкованих ЗМІ вільно інформувати про перебіг виборчої кампанії та політичне життя країни.

VI. РОЗГЛЯД СКАРГ ЩОДО ВИБОРІВ

Особливістю розгляду адміністративних скарг щодо виборів є обмеження процедури розгляду двома інстанціями (з виключенням касаційної інстанції), що робить рішення суду апеляційної інстанції остаточним. Згідно зі Ст. 237 нового Кодексу адміністративного судочинства, оскарження рішення Вищого адміністративного суду (ВАС) у Верховному суді України дозволяється лише “за виключними обставинами”. На сьогодні усі 25 спроб оскаржити рішення ВАС до Верховного суду України зазнали поразки через те, що останній оголосив усі подані справи неприйнятними для розгляду.

Станом на 17 лютого ЦВК зареєструвала 134 скарги й ухвалила рішення щодо 125 з них. У розгляді більшості скарг було відмовлено з формальних підстав, й лише 20 були задоволені повністю або частково. Незначна частина скарг, які отримали відповідне висвітлення у ЗМІ, стосувалася відмов у реєстрації партій, блоків, або окремих їх кандидатів. Друга група скарг була спрямована на дії таких владних фігур як Президент, Міністр юстиції та Міністр внутрішніх справ України щодо втручання у перебіг передвиборчої кампанії. Нарешті, більша частина скарг стосувалася випадків “агітації проти”, здійснення тиску на виборців або нападів на політичні рекламні матеріали або партійних активістів. У розгляді більшості цих скарг було відмовлено через відсутність доказів.

Дві справи щодо реєстрації партій та кандидатів (одна – про відмову у реєстрації політичної партії “Могутня Україна”, інша – про відмову у реєстрації Павла Лазаренка кандидатом у народні депутати ВРУ) досягли вищої стадії оскарження у Верховному суді України. Суд в обох справах визначив, що положення про “виключні обставини” їх не стосується, й відмовив у їх прийнятті до провадження на підставі неприйнятності. Отже, рішення ВАС у них лишилися остаточними.

На сьогодні суди різної інстанції та ЦВК розглядають скарги та апеляції у більшості випадків відповідно до вимог законодавства, з дотриманням прав партій та законодавчо визначених кінцевих строків ухвалення рішень.

VII. СПОСТЕРІГАЧІ ВІД УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Станом на сьогодні ЦВК зареєструвала 16 українських громадських організацій зі спостереження за виборами, переважна більшість яких є регіональними. Найбільша спостережна організація в Україні – “Комітет виборців України” (КВУ) -- планує провести широкомасштабне спостереження за виборами по всій державі, залучивши у день виборів до 5000 своїх спостерігачів. КВУ проводить спостереження за виборами в Україні з 1994 р.